

1821 RUM İSYANI SONRASI SISAM ADASI'NA VERİLEN YENİ STATÜ

Ali Fuat ÖRENÇ*

Sisam veya batı literatüründe *Samos* Adası Ege'deki büyükce adalardan birisi olup, Türkiye kıyılarına oldukça yakın bir mesafede; Anadolu'nun adeta doğal bir uzantısı görünümündedir. Sisam ile Kuşadası'nın güneyindeki Samsun Dağı'nın son bulduğu Dipburnu Yarımadası arasındaki uzaklık sadece 1464 metredir. Adanın yüzölçümü ise 468 kilometrekaredir¹.

Sisam Adası Fatih Sultan Mehmed'in İstanbul'u fethi ardından 1453'de Akdeniz'de başlattığı harekât sonrası diğer bazı adalar ile birlikte Osmanlı egemenliği altına girmiştir. Ancak ada, eskiden olduğu gibi Sakız Cenevizlilerinin idaresinde bırakılmıştır. Bu dönemde Cenevizliler, Sisam'daki nüfusu Sakız'a naklederek, adayı adeta boşaltmışlardır. Bu gelişme üzerine adanın imârî arzu edildiğinden, Anadolu ve Rumeli'den buraya iskân çalışmaları yapılmış ise de, bundan istenilen sonuç elde edilememiştir².

Yaklaşık bir asır âtil bir vaziyette kalan Sisam Adası, Kılıç Ali Paşa'nın bir seyahati esnasında dikkatini çekmiştir. Ada Padişah tarafından 1550 senesinde Paşa'ya mâlikane olarak ihsan edilmiştir. Ali Paşa da gerek Anadolu sahillerinden ve gerekse diğer Akdeniz Adarı'ndan bir çok Rum'u buraya nakletmek sûretiyle adayı şenlendirmiştir³. Paşa daha sonra Sisam Adası'nın bütün gelirlerini Tophâne'de inşa ettirdiği camiisine vakfetmiştir⁴.

Kılıç Ali Paşa'nın vârisiz ölümü ardından Sisam Adası, Kaptan Paşalığa bağlı olmak üzere⁵ Şeyhülislâm nezâretindeki vakıflardan biri haline

* İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Araştırma Görevlisi.

¹ Şemsettin Sami, *Kamusü'l-Alâm*, İstanbul 1316, c.IV, s.2759; J.H. Mordtman, "Sisam", *İslam Ansiklopedisi (İA)*, İstanbul 1955, c.X, s. 712.

² İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, Ankara 1982 (4.Baskı), c.II, s.41-42.

³ Ahmed Tevhid, "Sisam Beyleri", *Tarih-i Osmâni Encümeni Mecmuası (TOEM)*, sene 1328, sa. 13, s.837; Şemsettin Sami, Aynı eser, c.IV, s.2760.

⁴ Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA), *Hatt-ı Hümayûn (HH)*, Nr., 26925.

⁵ Ahmed Tevhid, "Sisam...", *TOEM*, s.837

gelmiştir⁶. Osmanlı idâri yapısı içerisinde bu haliyle yerini alan ada, *Ağa* tabiri olunan bir memur vâsıtasıyla yönetilmiş; bir *Kadı* veya *Naib* de adli muâmeleleri yürütmüştür⁷.

Diğer Akdeniz Adaları'nda olduğu gibi, Osmanlı idâresinde genelde sakin bir dönem geçiren Sisam Adası, 1821 Rum isyanıyla Osmanlı Devleti'nin gündemine girmiştir.

İsyan boyunca özellikle Rum nüfusun yoğun olduğu adalara ait korsanların gerçekleştirdikleri eylemler büyük yankı uyandırmıştır.

Bilindiği gibi Osmanlı tebeası Rumları örgütleyerek isyana hazırlamak amacıyla 1814 yılında Odessa'da kurulan Filiki Eteria Cemiyeti'nin çalışmaları ve diğer bir çok etken sonucu⁸ ilk Rum isyan hareketinin Mart 1821 başlarında ortaya çıkışının hemen akabinde, Ege'de de korsan eylemleri zuhur etmişti⁹.

Mora ihtilaline gelinceye kadar hem denizcilikte önemli atılımlar yapma imkanı bulan ve hem de Osmanlı Devleti'nin zamanla içine düştüğü zayıf anlardan yararlanarak korsan faaliyetleri içinde yer alan Egeli Rumlar, ihtilalin baş göstermesiyle birlikte, sistemli olarak, harekete geçmişlerdir. Esasında Rumları organize eden Eteryâ cemiyetinin geniş isyan programı içerisinde Akdeniz Adaları Rumlarının gerçekleştirecekleri korsan faaliyetlerinin önemli bir yer tuttuğu görülmektedir. Bu isyan programına göre; Osmanlı Donanması'na ait gemilerle nerede karşılaşılırsa yakılıp hasara uğrattılacak, eğer mümkün olabilirse ele geçirilecekti. Donanmanın adalar arasında meşgul edilmesiyle Mora'ya yardımın engellenmesi ve Osmanlı deniz gücünün etkisiz hale getirilmesi planlanmaktaydı¹⁰.

Sisamlıların da içinde yer aldığı Rum korsanların Osmanlı Donanmasını Akdeniz'de meşgul etme yönündeki faaliyetleri ayaklanmanın ilk senelerinde oldukça başarılı olmuştur. İsyanın yayıldığı mahallere lojistik destek

⁶ BOA, HH, 26925

⁷ J.H. Mordmann, Sisam İA, s. 712

⁸ Daha fazla malumât için bkz. Ahmed Cevdet (Paşa), *Tarih*, İstanbul 131 ,c.XI, s.51-79; İsmail Hami Danişmend, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, İstanbul 1972 , c.IV, s.103-104; Mufassal Osmanlı Tarihi, (Anonim), c.V, s.2879-2916.

⁹ Ahmed Cevdet (Paşa), *Tarih*, c.XI, s.150-151.

¹⁰ Ahmed Cevdet (Paşa), *Tarih*, C.XI s.242-244; Ahmed Rasim, *Tarih*, İstanbul 13 , c.IV, s.1662-1664.

yapma imkanı önemli ölçüde ortadan kalkmıştır. Mesela, Teke ve Hamid Sancaklarından tertib edilerek Mora'ya sevk edilmek üzere Antalya Limanı'na indirilen asker deniz yollarının emniyetsizliğinden hareket ettirilememiştir¹¹. Aynı şekilde, Kıbrıs Muhassılı tarafından istenen barut yollanamamış, ihtiyaç duyulan cephânenin Akka'dan temini cihetine gidilmiştir. Yine Mora Vâlisi'nin talep ettiği top ve fişeklerin de kara yolu ile sevki zorunluluğu doğmuştur¹².

Erzak taşıyan gemilerin Rum eşkiyası eline geçer korkusu ile Akdeniz'e açılmamaları Mora ve diğer mahallerde kuşatma altında zor günler yaşayan kalelere yardımcı engellemekle kalmamış, İstanbul'da dahi yiyecek sıkıntısına yol açmıştır¹³.

Bütün bunlar olurken Osmanlı Donanması, pâyitahtı muhafaza maksadıyla boğazda bekletilmekteydi. Donanmanın Akdeniz'deki bahsi geçen olumsuzlukları gidermek maksadıyla buraya sevki yerine merkezde alıkonmasının nedeni ise, Eflak-Buğdan olayları ardından isyanın Mora'da süratle yayılışı, adaların da buna iştirakinin gerisinde Rusya'nın bazı emellerinin bulunabileceği endişesinden kaynaklanmaktaydı¹⁴.

Akdeniz'de ilk olarak korsan eylemine Suluca Adası Rumları Nisan 1821'de katılmış, peşinden İpsara ve Çamlıca Adaları da ayaklanmıştı¹⁵. Ege'de bir çok korsan eylemi gerçekleştiren¹⁶ bu üç ada reayası en büyük saldırılarını 1821 yılı içinde Sakız Adası'na karşı gerçekleştirmişlerdir¹⁷. Adalı korsanların bu saldırısı karşısında Müslümün ahali de tedbir olarak Sakız'da ileri gelen Rumlar'dan bazılarını rehin almışlardır. Bu gelişme üzerine asiler geri çekilmiştir. Sakız'a yapılan taarruz sonrası buraya atanan Sığla Mütesseslimi İlyas-zâde Hacı İlyas Ağa Çeşme'ye geldiği sırada, Sisam Adası'nın da isyan ettiği haberi alınmıştır¹⁸.

¹¹ Ahmed Cevdet (Paşa), *Tarih*, s.150-151.

¹² BOA, HH, Nr., 48481.

¹³ Mehmed Atıullah (Şâni-zâde), *Tarih*, İstanbul 1290, c. II, s.167.

¹⁴ BOA, Aynı Vesika; Ahmed Cevdet (Paşa), *Aynı Eser* c.XI, s. 168.

¹⁵ Bilal Şimşir, *Ege Sorunu*, Ankara 1989 (2.Baskı), c.I, s.XIII.

¹⁶ Daha fazla malumât için bkz. BOA, *Cevdet Dahiliye (CD)*, Nr., 2115; 4436; 6325; 9005.

¹⁷ Mehmed Emin Vâhidi (Paşa), *Tarihçe-i Vak'a-i Sakız*, Atatürk Kitaplığı Muallim Cevdet Kısım, Nr., 55, s.3.

¹⁸ BOA, HH, Nr., 17123; CD, Nr., 16624.

İsyan eder etmez ilk iş olarak adada çeşitli nedenlerle bulunan Müslümanları katleden Sisamlıların¹⁹ üzerine öncelikle gidilmesi düşünülmüştür. Bu maksatla İlyas Ağa'nın önce Sisam'ı vurup daha sonra diğer adalarla ilgilenmesi için vazifesi değiştirilmiş ve buraya hareketi emredilmiştir. Sisam'a öncelik verilmesinde artık bura ahalisinin tamamen Rumlar'dan meskun oluşu ve Anadolu'ya yakınlığı etkili olmuştur. İlyas Ağa'nın ardından Sisam'a, ahalinin silahlarını toplayıp muhafazasında bulmak üzere, Niğde Sancağı Mutasarrıflığı'na İsmail Paşa, 26 Nisan 1821 tarihinde tayin edilmiştir²⁰.

İsyan halinde bulunan diğer adalara nazaran Sisamlılar'ın Egedeki faaliyetleri daha çok yankı uyandırmıştır. Devrin Padişahı II. Mahmud'un dahi aklından bir dakika olsun çıkarmadığını söylediği²¹ Sisamlılar, yukarıda da değinildiği gibi, Eteryaya fesat cemiyetinin Rumları isyana hazırlama programı çerçevesinde hep birlikte ve var güçleriyle ayaklanmaya katılmışlardır. Daha Mora'da ihtilâl başlamadan çok önce Eteryaya tarafından özel olarak adaya yollanan Logofet Likargo ve Kaptan İstamadi gibi örgüt üyesi şahıslar, Sisam mahalli okullarında ve halk arasında propaganda yaparak, ahaliyi isyana hazır hale getirmişlerdir²².

İki maceraperest Eteryaya üyesi kumandasındaki Sisamlı asilerin Ege'deki eylemlerini bir kaç yönden ele almak mümkündür. Bunlar öncelikle savurmasız halde bulunan yakın Anadolu sahil yerleşim birimlerini küçük kayıklar eşliğinde basmakta ve insan ve hayvan kaçırmak, yağmada bulunmaktaydılar. Ayrıca, Sisam ve Sakız Darboğazlarını keserek, Müslümün ticaret gemilerini gasb etmekteydiler. Bundan başka Sisamlı korsanlar diğer adalar eşkiyası ile birlikte, zaman zaman da kendi başlarına Osmanlı Donanması'na rastladıkları veya üzerlerine harekât tertib edildiği anda taarruzda bulunmak suretiyle kayıp verdirmekteydiler²³.

¹⁹ Mehmed Atıullah (Şâni-zâde), *Tarih*, c.IV, s.94; Sabri Can Sannav, *Yakındönem Tarihimizde Sakız Adası (1821-1923)*, İstanbul 1995, (İ.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans tezi), s. 20 vd.

²⁰ BOH, *HH* Nr. 17123

²¹ BOA, *HH*, Nr., 43562.

²² BOA- *HH*, Nr., 47746-Z; *Sisam İradeleri (SI)*, Nr., 30-32.

²³ Daha fazla malumât için bkz., BOA, *HH*, Nr., 37810; 37842; 38688; 38963; Ahmed Cevdet (Paşa), *Tarih*, c XI, s.160. Sisam asilerinin Rum isyanı boyunca gerçekleştirdikleri korsan eylemleri hakkında çok daha fazla bilgi için ayrıca bkz., Ali Fuat ÖRENC, *Yakındönem Tarihimizde Sisam Adası (1821-1923)*, İstanbul 1995 (İ.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü basılmamış Yüksek Lisans Tezi), s.24,40.

Osmanlı Devleti bir yandan Mora'daki isyan ile uğraşır iken, bir taraftan da donanmayı takviye ederek, artık sabırları iyice taşırın adalar üzerine yollama kararı almıştır.

Esasında bu dönemde Osmanlı Donanması'ndaki gemiler adalı asiler ile sonuç getirecek bir mücadeleyi yapacak özellikleri taşımamaktaydılar. Hafif, kullanışlı ve hareket kabiliyeti yüksek, firkateyn ve kapaklı tabir olunan büyük gemilerin yanaşamadığı sığ sularda çok rahat hareket edebilen, o devrin tabiriyle fare gibi her deliğe girip çıkan²⁴ *iskona*, *prime*, *lefke*, *brik*, *trata*, *martifo* cinsi ince gemilere sahip olan asilerin, bilhassa vur-kaç türü eylemleri karşısında, donanmanın yapabileceği pek fazla şey bulunmamaktaydı²⁵.

Yetersiz olmakla birlikte tekmil edilip Seyyit Ali Bey kumandasında Akdeniz'e açılan Osmanlı gemilerinin ilk hedefi, eylemleri büyük şikayetlere neden olan Sisam Adası olmuştur²⁶. Bu arada alınan karar gereği Kuşadası'nda da Sisam'a nakledilmek üzere asker toplanmaya başlanmıştır²⁷.

Sisam üzerine düzenlenen bu harekât başarısızlıkla neticelenmekle kalmamış, Kuşadası'ndaki askeri adaya nakletmek üzere donanma maiyetinde bulunan gemilerden önemli bir kısmı da telef olmuştur²⁸.

Bu başarısız harekât ardından Kaptan-ı Derya Hüsrev Paşa'nın bizzat katıldığı bir operasyon hazırlığına hız verilmiştir. Yapılan çalışmalar ardından Sisam önlerine gelen Osmanlı Donanması, ummadığı bir anda Sisamlıların öncülüğünde olmak üzere diğer adalardan gelen korsanların saldırısına uğramış ve yine ağır kayıp verilmiştir²⁹.

Kaptan Paşa'nın her türlü hazırlığa rağmen bir türlü adalı korsanların faaliyetlerini önleyememesi, bu işin çözümü için Mısır Donanması'ndan yardım isteme keyfiyetini gündeme getirmiştir³⁰.

Osmanlı ve Mısır donanmalarının müşterek hareketleri de başta Sisamlılar olmak üzere korsanların eylemlerini önlemeye yetmemiştir. Mısır

²⁴ Ahmed Cevdet (Paşa), *Tarih*, c.XII, s.78.

²⁵ Ali İhsan Gencer, *Bahriye'de Yapılan İslahat Hareketleri ve Bahriye Nezaretinin Kuruluşu (1789-1867)*, İstanbul 1985, s.103,106.

²⁶ BOA, *HH*, Nr., 48481; *Cevdet Askeri (CA)*, Nr., 59.

²⁷ BOA, *HH*, Nr., 40660.

²⁸ Daha fazla malumât için bkz., BOA, *HH*, Nr., 34766;-B-C-H;-I;35467.

²⁹ BOA, *HH*, Nr., 39973; 40020; 40024.

³⁰ BOA, *HH*, Nr., 28079; 37842.

Vâlisi Mehmed Ali Paşa'nın oğlu İbrahim Paşa ile yolladığı asker ve gemiler bir müddet Osmanlı Donanmasıyla koordineli olarak adalar arasında dolaşmış ise de bundan bir sonuç alınamayacağına anlaşılması ve bu arada Mora'daki durumun kötüleşmesi üzerine, İbrahim Paşa kuvvetlerinin buraya sevki zorunluluğu doğmuştur.

İbrahim Paşa'nın ayrılışından sonra Kaptan-ı Derya Hüsrev Paşa'nın çeşitli taktiklerle gerçekleştirdiği harekâtlardan yine bir netice elde edilememiştir³¹.

Ege'de bütün bu gelişmeler yaşanırken Mora'da, İbrahim Paşa takviyeli Osmanlı güçleri Rum asilere karşı önemli başarılar elde ederek, neredeyse isyanı tamamen ezme noktasına gelmişlerdi. Ancak 20 Kasım 1827'de Navarin'de yaşanan hadise ile Osmanlı-Mısır Donanması İngiltere, Fransa ve Rusya kuvvetleri tarafından ani bir baskıyla yok edilmiştir. Bu hadise sonrası donanmasız kalan Osmanlı Hükümeti, adalar meselesini zorunlu olarak diplomatik yollarla halletme uğraşı işine girişmiştir.

Navarin baskını sonrası Rusya ile giriştiği mücadeleden de yenik ayrılan Osmanlı Devleti, savaş sonunda imzaladığı 14 Eylül 1829 tarihli Edirne Muahedesi'yle Yunan Devleti'nin kuruşu sürecine göz yummak zorunda kalmıştır³².

Yeni Yunan Devletinin idâresinin ve sınırlarının tesbiti ile diğer konularda Osmanlı Hükümetiyle müzakerede bulunmak üzere başta İngiliz elçisi Stradford Canning olduğu halde Fransız ve Rus murahhaslarının tayinleri gerçekleştirilmiştir.

Üç devlet murahhaslarının öne sürdükleri teklifler Bâbüâli tarafından değerlendirilirken, bir taraftan da başta Sisam Girit ve Rodos olmak üzere adalara birer memur gönderilmek suretiyle reayanın Yunan tarafına meyllerinin önlenmesi düşünülmüştür³³. Adalar reayasına hitaben hazırlanan ve birer nüshaları Rumca'ya da çevrilen fermânda devlet, adalara bilhassa ticari bazı yeni ayrıcalıklar tanımaktaydı³⁴.

Sisam'a gönderilen memur dönüşünde verdiği raporunda adada hakim olan Yunan yanlı şahısların ahaliyi yönlendirdiklerini, bu yüzden de devleti karşı olumsuz tavırlarını devam ettirdiklerini ifade etmiştir³⁵.

³¹ BOA, HH, Nr., 38661; 39684; A. Osmanlı-Mısır Donanmasının beraber gerçekleştirdikleri operasyonlar hakkında daha fazla malumât için bkz., Ali Fuat Öreng, *Yakındönem Tarihimizde* s.41-55.

³² *Muassal Osmanlı Tarihi*, c.V, s.2911-2916.

³³ BOA, HH, Nr., 40463.

³⁴ BOA, HH, Nr., 40086-B.

³⁵ BOA, HH, Nr., 39262.

Osmanlı Hükümeti, üç devletin de tavsiye ettiği nasihat usulünün Sisamlılar üzerinde etkili olmaması karşısında, kuvvet kullanmayı tekrar gündeme getirmek istemiştir³⁶. Bu minvâl üzere hemen harekete geçen Bâbüâli, İngiliz, Fransız ve Rus murahhaslara birer resmî nota vermiş ve Sisam hakkındaki görüşlerini resmen bildirmelerini talep etmiştir. Ayrıca, zaten devam etmekte olan Yunan Devleti müzakereleri yanısıra Sisam'ın da durumunun bir sonuca bağlanması istenmiştir³⁷.

Bâbüâli'nin takındığı bu sert tavır ardından görüşmeler hemen başlatılmıştır. Özellikle İngiliz elçisi Canning'in ısrarlı teklifleri doğrultusunda Sisam Adası diğer adalardan ayrı mütalaa edilmiştir. Uzun tartışmalar neticesi Sisam'a Osmanlı egemenliğinde kalmak şartıyla *Eyâlet-i Mümtâze* statüsü verilmesi uygun bulunmuş ve bu hususta bir imtiyaz fermânı taslağı hazırlığına girişilmiştir³⁸.

Sisam Adası'na özerk bir idâri yapı sağlayan bu ilk taslağa göre; Adanın dâhili yönetimi Bâbüâli kanalıyla atanacak olan Rum-Ortodoks mezhebine mensup bir reis ile, seçimle iş başına gelecek, Kocabaşılar vasıtasıyla yürütülecekti. Sisam ahâlisi iki taksit halinde sekiz yüz kîse-i Rum yıllık vergi verecek, devleti olan bağılıklarını göstermek üzere her sene bir kaç Kocabaşı İstanbul'agelecekti. Adanın Metropolitini ise eskiden olduğu gibi İstanbul Rum Patrikanesi tarafından tayin olunacaktı³⁹.

Üç devlet delegesiyle ortak tanzim edilen bu ilk taslak esaslarının uygulamaya konulması mümkün olmamıştır. Zira, Bâbüâli ile İngiliz elçisi Canning arasında, adanın yönetimine getirilecek şahsın belirlenmesinde anlaşmazlık husûle gelmiştir. Şöyle ki, İngiliz elçisi, yönetimin halen Sisam'da kontrolü elinde bulunduran ve 1821 isyanından itibaren ön planda olan Eterya üyesi Logofet Likargo ve Kaptan İstamadî'nin uhdelerinde bırakılmasında ısrarcı olmuştur. Canning'e göre, Rum fetretinden itibaren mücadele veren Sisamlıların zihinlerine serbestiyet fikri iyice yerleşmiş olduğundan bunların yatıştırılması ancak verilecek daha geniş imtiyazlarla mümkün olabilecekti⁴⁰.

Bâbüâli bu teklife sıcak bakmamış ise de İngiliz elçisine Fransız ve Rus murahhasları da destek verince, geri adım atmak durumunda kalmıştır. Nitekim, şayet bu asi liderler ile birlikte isyanda rol almış olan Kocabaşılar af dilemek

³⁶ BOA, HH, Nr. 39262

³⁷ BOA, HH, Nr., 30053;40556.

³⁸ BOA, HH, Nr., 40144.

³⁹ BOA, HH, Nr., 39989-A.

⁴⁰ BOA, HH, Nr., 48162-Z

üzere bilfiil İstanbul'a gelir iseler, belki bu hususun müzakeresinin kabul edilebileceği ifade edilmiştir⁴¹.

Osmanlı Hükümeti'nin âsi liderleri yönetimde bırakmaya pek gönüllü olmayarak, bunu bazı şartlara bağlaması üzerine İngiliz elçisi, önce hükümetin teklifini kabul eder gibi görünmüş ise de, İstanbul'dan ayrılmasına bir kaç gün kala tavrını değiştirmiştir. Canning, tercümanı vasıtasıyla hükümete gönderdiği haberde, Fransız ve Rus elçilerine bu hususları kabul ettiremediğini bildirmiş ve ülkesine dönmüştür⁴².

İngiliz elçisinin tavrı Babıâli'de tepki uyandırmış ve ardından da bu üç devlet protesto edilmiştir.

Ancak konunun kesin olarak hallini arz eden Osmanlı Hükümeti'nin bu hususa dâir ilgili devletler nezdinde yaptığı ısrarlı girişimler⁴³ sonucunda Sisam Adası'na özerk statü veren ikinci ve kesin taslak hazırlanmıştır.

Bâbüâli'nin ilkinden daha ehven olarak kabul ettiği Sisam İmtiyaz Fermânı 10 Aralık 1832 (Hicri 13 Receb 1247) tarihinde İngiltere, Fransa ve Rusya elçilerine birer resmî nota halinde, Fransızca olarak takdim edilmiştir⁴⁴.

Bir anlamda, Osmanlı egemenliği altında ve üç devletin garantörlüğünde olarak Sisam'ı eyalet-i mümtâze şekline koyan sekiz maddelik fermanla genel hatlarıyla şu hükümlere yer verilmiştir;

1- Sisam ahalişi haklarında kamilen ve tamamen umûmi af ilan edilecek ve içlerinden hiç bir ferd işlediği eski suçlarından dolayı teftiş olunmayacak; gerek nefsi ve gerek emlakları teminât altına alınacaktır.

2- Sisam Adası'nın dâhili yönetim, seçimle teşekkül edecek bir Meclis-i Şura'ya ait olacak ve idâri teşkilât yine bu meclis tarafından kurulacaktır. Meclis icrâ-yı âyîn, ticaret ve kiliselerin tamiri hususlarında serbestiyetle karar alabilecektir.

3- İş bu meclisin başkanlığı, Bâbüâli tarafından Rum-Ortodoks mezhebine mensup olmak üzere, Sisam Beyi ünvanıyla tayin edilecek reise ait olacaktır. Bey, yine mezhebdaşı olmak şartıyla yerine vekil tayin edebilecek, ancak adaya bizzat gitmesi icap ederse, ahalinin ahvalini ve memleketin

⁴¹ HH, Nr. 48162-Z.

⁴² BOA, HH, Nr., 40144.

⁴³ BOA, HH, Nr., 39989-B; 40340; -A;-B.

⁴⁴ BOA, HH, Nr., 39989; Bâbüâli Evrak Odası, Gelen-Giden Defterleri (BEO, GGD), Nr., 1004-64/1, s.3-4; Mümtâze Kalemî Sisam (A.MTZ.SM), Nr., 1/64; Takvim-i Vekâyi, 19 Şaban 1249, sa. 49.

keyfiyetini tahkik ederek Bâbüâli'ye arz etmek üzere, erbâb-ı kalemden bir efendiye de beraberinde götürecektir.

4- Sisam gemilerinin veya kayıklarının denizdeki seyrlere dair gereken izinnâmeler Bey tarafından verilecek ve bundan hâsıl olacak gelir, memuriyetinin hissesinden sayılacaktır. Bey, Sisam'da yabancıların ikâmetlerinin kabulüne veya gerektiği hallerde uzaklaştırılmasında yetkili olacaktır. Osmanlı Devleti ile diğer devletler arasında yapılmış olan andlaşmalar adada da geçerli olacaktır. Bundan başka Bey, meclisin hârici münâsebetlerine dair bütün müzâkerelerde muhâlefet hakkını muhafaza edecektir.

5- Sisam Adası'nda kesinlikle asker bulundurulmayacaktır. Sisam ahalişi doğrudan doğruya Devlet-i Aliyye'ye senelik 400.000 kuruş vergi verecektir.

6- Ahalinin Padişaha itaatlerini bildirmek üzere ada mebusları Dersaadet'e gelecektir.

7- Sisam Hakkında ilan edilen af üzerine yürürlüğe konulan imtiyazlar ahaliye duyurulacaktır.

8- Sisam Metropolidi eskiden olduğu gibi İstanbul Rum Patriki tarafından tayin olunacaktır.

Devlet-i Aliyye'nin dostu olan üç devlet murahhaslarının muvâfakati ile karar verilip, Bâbüâli'nin onaylamış olduğu imtiyaz maddeleri bunlardan ibarettir. Binaenaleyh iş bu resmî nota İngiliz, Fransız ve Rus Devletleri murahhaslarına tebliğ kılınmıştır.

Muhtariyet esasları bu hâliyle belirlendikten sonra adaya ilk yönetici olarak Divân-ı Hümayûn tercümânlarından olup, aynı zamanda Yunan meselesi müzakerelerinde tercümanlık hizmetini de yürüten İstefenaki Vogoridis atanmıştır⁴⁵.

Osmanlı Hükümeti o dönemde içinde bulunduğu zor şartlar gereği kabul etmek zorunda kaldığı bu statüde zaman içerisinde bir çok değişikliklere gitmiştir⁴⁶. Mesela, imtiyâz fermanının beşinci maddesinde yer alan adada asker bulunmayacaktır hükmü, Mustafa Reşit Paşa'nın Sadareti dönemindeki girişimleri ile değiştirilerek, adada dâimi sûrette bir Osmanlı birliği ve bir savaş gemisi konuşlandırılması usûlüne dönüştürülmüştür⁴⁷.

⁴⁵ BOA, Mühtemmel Defterleri (MD), Nr., 251, hüküm 331, s.174-175; Yıldız Esas Evrakı (YEE), Nr., 36/2558/149/XVII, s.1-2.

⁴⁶ Daha fazla malumat için bkz. Ali Fuat Örenç, *Yakın Dönem Tarihimizde...* s.155-172.

⁴⁷ BOA, Sİ, Nr. 30; 33-35.

SUMMARY**THE NEW STATUS OF SAMOS ISLAND AFTER 1821
GREEK REBELLION**

Samos (Sisam) island which is one of the biggest island at the Aegean Sea is very close (1464 m) to Western Anatolian shore.

Samos Island that was conquered by Mehmed II in 1453 was changed into vakf by Kılıç Ali pasha in 1550.

Greek people, living on the island, participated in the Greek Rebellion in 1821, put on the agenda especially by piracy movement to cities on the Western Anatolian shore on the regeon.

During the negotiation which was done after ending of the rebellion for the independed Greece, Samos Island was one of the discussions as well. Although opposition of the Ottoman Government, especially Canning, the ambassador of England in İstanbul, suggested and insisted on giving a new status to Samos. At last Samos Island had a new status on 10 December 1832.

